

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 589/2022-14

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Laššákovvej (sudkyňa spravodajkyňa), zo sudcov Petra Molnára a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátkou JUDr. Ivetou Rajtákovou, Štúrova 20, Košice, proti uzneseniu Okresného súdu Košice II č. k. 16 D 184/2019 z 10. augusta 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 21. novembra 2022 domáha vyslovenia porušenia základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 2, 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) č. k. 16 D 184/2019 z 10. augusta 2022 (ďalej len „napadnuté uznesenie“).

Sťažovateľka navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť.

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka je dedičkou po poručiteľke [REDAKOVANÉ], ktorá zomrela 19. februára 2019. Ako ďalšia dedička poručiteľky prichádza do úvahy aj [REDAKOVANÉ]. Obe dedičky sú/boli sestrami poručiteľky. Dedičské konanie po poručiteľke je vedené na okresnom súde pod sp. zn. 16 D 184/2019 (ďalej len „dedičské konanie“) a vykonaním potrebných úkonov bola poverená ako súdna komisárka notárka JUDr. Mária Vasilová (ďalej aj „notárka“ alebo „súdna komisárka“).

3. Pri predbežnom vyšetrení súdnou komisárkou 13. mája 2019 boli prítomné obe dedičky. [REDACTED] predložila alografný závet poručiťky, z ktorého vyplývalo, že poručiťka zanechala všetok hnuťný i nehnuteľný majetok práve [REDACTED].

4. Na pojednávani uskutočnenom na notárskom úrade 15. júla 2019 bol závet prečítaný. Sťažovateľka na tomto pojednávani uviedla, že závet je podľa nej neplatný z dôvodu absencie slobodnej vôle poručiťky, a tiež namietla pravosť poručiťkinho podpisu na závete. Súdna komisárka na pojednávani vydala uznesenie, ktorým sťažovateľku odkázala na podanie žaloby o určení neplatnosti závetu proti [REDACTED].

5. Proti uvedenému uzneseniu notárky ako súdnej komisárky podala sťažovateľka odvolanie, o ktorom rozhodol okresný súd uznesením č. k. 16 D 184/2019 z 29. októbra 2019 tak, že odvolaním napadnuté uznesenie zrušil a vec vrátil súdnej komisárke na ďalšie konanie. Dôvodom zrušenia uznesenia súdnej komisárky bolo to, že uznesenie doručené účastníkom konania nekorešpondovalo s uznesením vyhláseným na pojednávani (na pojednávani bola stanovená lehota na podanie žaloby 30 dní a v doručenom uznesení 35 dní), a zároveň, že notárka nevyhotovila zápisnicu o zistenom stave a obsahu závetu, ku ktorej tiež bola povinná pripojiť osvedčenú kópiu závetu.

6. Po vrátení veci súdna komisárka vyhotovila zápisnicu o zistenom stave a obsahu závetu a jeho osvedčenú kópiu pevne k zápisnici pripojila. Na pojednávani 25. júna 2021 sťažovateľka požiadala o nahliadnutie do originálu závetu, čo jej na krátku chvíľu bolo umožnené [REDACTED]. Na tomto pojednávani sťažovateľka opätovne vyhlásila, že závet považuje za neplatný. Následne notárka vydala uznesenie č. k. 16 D 184/2019-19, Dnot 82/2019 z 25. augusta 2021 (ďalej len „uznesenie notárky“), ktorým sťažovateľku odkázala, aby v lehote 40 dní od právoplatnosti uznesenia podala na okresnom súde žalobu o určení neplatnosti závetu poručiťky.

7. Proti uzneseniu notárky podala sťažovateľka odvolanie, v ktorom namietala postup súdnej komisárky v tom, že nezabezpečila založenie originálu závetu do spisu. Notárka síce v zmysle pokynu okresného súdu vyhotovila zápisnicu o stave a obsahu závetu a pripojila k nej osvedčenú kópiu závetu, originálom však naďalej disponuje [REDACTED]. Na poslednom vykonanom pojednávani síce bolo sťažovateľke umožnené nahliadnuť do originálu listiny, avšak iba na krátku chvíľu, navyše za urážania právneho zástupcu sťažovateľky zo strany zástupcu [REDACTED]. Sťažovateľka v odvolaní namietala, že súdna komisárka nepristúpila k prijatiu opatrení, ktorými by zabezpečila dôstojnosť a vážnosť konania. Napokon sťažovateľka uviedla, že v dôsledku absencie originálu závetu v spise nebol daný právny základ na vydanie uznesenia notárky. V závere sťažovateľka namietala aj skutočnosť, že notárka umožnila účasť dvoch zástupcov dedičky [REDACTED] na pojednávani, pričom podľa jej názoru zo žiadneho ustanovenia Civilného sporového poriadku ani Civilného mimosporového poriadku nevyplýva možnosť účastníka byť zastúpený viacerými zástupcami. Zároveň s prihliadnutím na správanie (urážky) jedného zo zástupcov spochybnila jeho spôsobilosť na zastupovanie.

8. Okresný súd napadnutým uznesením potvrdil uznesenie notárky. V odôvodnení napadnutého uznesenia okresný súd v podstatnom uviedol, že síce možno uvažovať o pochybení na strane notárky, pokiaľ v spise nie je založený originál závetu poručiťky, zároveň však nebolo možné konštatovať, že nesprávnym procesným postupom by bolo sťažovateľke znemožnené uplatňovať jej procesné práva v takej miere, že by tým došlo porušeniu práva na spravodlivý proces. V tejto súvislosti okresný súd uviedol: „*Platí taktiež, že samotné porušenie procesných pravidiel stanovených procesnými právnymi predpismi ešte nemusí samo o sebe znamenať porušenie práva na spravodlivý proces. Súdna ochrana je poskytovaná v materiálnom, a nie formálnom zmysle, čo znamená, že nie každé procesné pochybenie súdu alebo jeho nesprávny procesný postup, ktorým dochádza k odopretiu procesného práva účastníkovi konania, je považovaný za porušenie základného práva na súdnu ochranu. Dôležitými hľadiskami sú tie, ktoré v rámci prípadu dávajú jednoznačnú odpoveď na otázku, či účastník v skutočnosti bol z uplatnenia konkrétneho procesného úkonu vylúčený a či táto okolnosť mala podstatný vplyv na ďalšie konanie...*“ Napokon k tejto časti odvolacej argumentácie okresný súd uviedol: „*Je pravdou, že súdna komisárka pochybila ak nezabezpečila, aby originál závetu tvoril súčasť dedičského spisu až do právoplatného skončenia konania, avšak tento nedostatok bol odstránený, keď odvolateľke bol originál závetu predložený na pojednávaní dňa 25.6.2021 na nahliadnutie. Odvolateľka teda mala možnosť sa k závetu vyjadriť, pričom spochybnila podpis poručiťky na uvedenej listine, ako aj nedostatok slobodnej vôle poručiťky pri spisovaní závetu.*“

K námietkam sťažovateľky o dôstojnosti priebehu pojednávania okresný súd konštatoval, že z obsahu zápisnice z predmetného pojednávania nevyplývalo, že autorita pred konajúcou notárkou bola neprípustnými zásahmi zástupcu dedičky ohrozená v takom rozsahu, ktorý by odôvodňoval vynucovať a upevňovať autoritu použitím krajného opatrenia, ktorým je uloženie poriadkovej pokuty.

Pokiaľ sťažovateľka namietala zastupovanie dedičky viacerými zástupcami, okresný súd poukázal na to, že „*Zákon zastúpenie viacerých strán jedným zástupcom, ani zastúpenie jednej strany viacerými zástupcami vo všeobecnosti nezakazuje. Zastúpenie jednej strany viacerými zástupcami nie je teda v rozpore so zákonom a teda v zásade prípustné.*“. Vo vzťahu k argumentu o nespôsobilosti zástupcu dedičky okresný súd poukázal na to, že súd uznesením zastúpenie nepripustí len v prípade, ak považuje za preukázané splnenie podmienok vyplývajúcich z § 89 ods. 2 Civilného sporového poriadku, k čomu v danom prípade nedošlo.

II.

Argumentácia sťažovateľky

9. Sťažovateľka v argumentačnej časti ústavnej sťažnosti zopakovala priebeh dedičského konania a porušenie označených práv odôvodnila nesprávnym postupom súdnej komisárky, ktorá nezabezpečila originál závetu do spisu. V tejto súvislosti sťažovateľka uviedla: «*Ked' sa na tomto pojednávaní sťažovateľka, prostredníctvom svojho právneho zástupcu domáhala svojho práva nahliadnuť do originálu tohto závetu, toto jej právo jej bolo prakticky znemožnené postupom zástupcu [REDAKOVANÉ], kedy tento, počas krátkej chvíle, kedy bol tento údajný originál závetu k dispozícii, bol právny zástupca sťažovateľky napádaný zástupcom [REDAKOVANÉ]*»

██████████ slovami, že sa nemá dotýkať listiny „svojim paprčami“ a právneho zástupcu sťažovateľky nazval hlupákom.» V dôsledku toho, že napriek uvedenému priebehu pojednávania notárka neprijala žiadne poriadkové opatrenia, sa sťažovateľka nemohla reálne oboznámiť s obsahom závetu.

10. Vo vzťahu k samotnému napadnutému uzneseniu okresného súdu sťažovateľka uviedla, že okresný súd „... obišiel mlčaním zásadnú námietku sťažovateľky, spočívajúcu v tom, že súd konajúci prostredníctvom súdnej komisárky, svojím postupom jej znemožnil uskutočňovanie jej patriacich procesných práv, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.“. Podľa názoru sťažovateľky bolo jej dedičské právo vyhodnotené ako menej pravdepodobné nezlučiteľným spôsobom s čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy. Sťažovateľka tiež zdôraznila, že pokiaľ má právo nahliadnuť do originálu závetu, potom je toto jej právo povinný zabezpečiť súd, resp. súdny komisár a nemôže byť závislé od postupu iného účastníka konania. V závere ústavnej sťažnosti sťažovateľka uviedla: *«Posúdenie koho dedičské právo sa javí ako menej pravdepodobné, ktoré nachádza svoje vyjadrenie v uznesení o odkázaní „menej pravdepodobného dediča“, na uplatnenie spornej skutočnosti žalobou, zaťažuje tohto dediča povinnosťou brániť svoje dedičské právo na súde a v prípade, že žalobu v stanovenej lehote nepodá, súd s ním v ďalšom konaní nekoná, keďže platí, že spor bol rozhodnutý v neprospech toho, kto bol odkázaný na podanie žaloby. Sťažovateľka zdôrazňuje, že porušenie svojich práv, namietaných touto sťažnosťou, vidí v tom, že súd jej pred vydaním uznesenia, ktorým ju odkázal, ako dedičku s menej pravdepodobným dedičským právom, uprel jej procesné práva, až po naplnení ktorých mohla súdna komisárka zhodnotiť, koho dedičské právo sa javí ako menej pravdepodobné a vydať o tom príslušné rozhodnutie.»*

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

11. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie o porušení práv na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru) a práva na rovnosť účastníkov v konaní pred súdom (čl. 47 ods. 2, 3 ústavy) uznesením okresného súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie notárky, ktorým bola sťažovateľka odkázaná na podanie žaloby o určenie neplatnosti závetu.

12. Ústavný súd v súvislosti s namietaným porušením označených práv zdôrazňuje, že do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, I. ÚS 113/2019). Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd preskúmal napadnuté uznesenie okresného súdu z hľadiska jeho ústavnej akceptovateľnosti a zlučiteľnosti jeho účinkov so sťažovateľkou označenými základnými právami podľa ústavy a právom podľa dohovoru.

13. Podľa názoru ústavného súdu je odôvodnenie napadnutého uznesenia okresného súdu komplexné, dostatočne odôvodnené v nadväznosti na odvolaciu argumentáciu sťažovateľky.

Okresný súd ústavne udržateľným spôsobom odôvodnil záver, prečo v konkrétnom prípade nemohlo dôjsť k porušeniu procesných práv sťažovateľky, a to napriek pochybeniu notárky ako súdnej komisárky. V tejto súvislosti ústavný súd zdôrazňuje, že zo zápisnice z pojednávania, ktorá bola prílohou ústavnej sťažnosti, nevyplýva, že by sa sťažovateľka alebo jej právny zástupca domáhali ďalšieho nahliadnutia do originálu závetu, ani skutočnosť, že by im bolo fyzicky bránené v nahliadnutí do spornej listiny. Je nevyhnutné tiež zdôrazniť, že akékoľvek osobné animozity, či už účastníkov konania, alebo ich zástupcov, vrátane tvrdení o slovných urážkach nie sú spôsobilým predmetom ústavnoprávneho prieskumu. Ústavný súd síce rozumie, že sťažovateľka sa bráni „uznaníu“ za menej pravdepodobnú dedičku z hľadiska budúcej dôkaznej povinnosti, no je plne v kompetencii notárky ako súdnej komisárky pretaviť svoju úvahu do uznesenia, ktorým v prípade sporu o dedičstvo odkáže účastníka konania na podanie žaloby. Napokon je potrebné poukázať na to, že z popisu stavu a obsahu závetu notárka pochybnosti o okruhu dedičov nemala. Pokiaľ sťažovateľka od počiatku namieta neplatnosť závetu, práve v súdnom konaní o určení jeho neplatnosti bude mať príležitosť svoje tvrdenia preukázať a práve meritórnym rozhodnutím o platnosti či neplatnosti sporného závetu môže byť ochrana práv sťažovateľky naplnená v celej šírke.

14. Základné právo na súdnu ochranu, ako aj právo na spravodlivé súdne konanie „sú výsledkové“, to znamená, musí im zodpovedať proces ako celok, a skutočnosť, či napadnuté konanie ako celok bude spravodlivé, závisí od pokračujúceho konania a rozhodnutia všeobecných súdov (m. m. III. ÚS 33/04, IV. ÚS 163/05, II. ÚS 307/06, II. ÚS 155/08).

V danom prípade nejde o meritórne ukončenie konania vo veci samej pred všeobecnými súdmi. Sťažovateľka tak bude mať možnosť naďalej svoje práva uplatniť v ďalšom konaní.

15. Zároveň ústavný súd pripomína, že jeho prvoradou úlohou je ochrana ústavnosti, a nie ochrana zákonnosti, čo je prejavom doktríny, že všeobecný súd pozná právo („*iura novit curia*“). Je v právomoci všeobecného súdu vykladať a aplikovať zákony. Pokiaľ tento výklad nie je arbitrárny a je náležité zdôvodnený, ústavný súd nemá príčinu doň zasahovať (m. m. I. ÚS 19/02, IV. ÚS 238/05, II. ÚS 357/06). Do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne nedôvodné alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02 atď.).

16. Medzi napadnutým uznesením okresného súdu a sťažovateľkou namietaným porušením jej základných práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2, 3 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru neexistuje taká príčinná súvislosť, ktorá by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohla reálne viesť k vysloveniu porušenia označených práv sťažovateľky podľa ústavy a dohovoru.

17. Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť pri predbežnom prerokovaní odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov ako zjavne neopodstatnenú.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. decembra 2022

Jana Laššáková
predsedníčka senátu